

Andrzej M. Wyrwa

Łekno, gm. Wągrowiec, woj. pilskie.
Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 17, 162-163

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ze sporządzonego planu wynika, że brzoza rozprzestrzeniła się na obszarze prostokąta 50x60 m. tworząco jak gdyby układ 23 rzędów pali w postaci dwu platform /każda po 10 rzędów/ połączonych ze sobą w partiach przybrzeżnych. Między platformami była przerwa w formie zatoczki /przystani/ o otwartym wylocie w głąb jeziora.

Ze strony północnej jak i południowej istnieją wysunięcia o kształcie zbliżonym do trójkąta w postaci gęsto wbitych pali.

Prace sondazowe w dnie jeziora spowodowały się do pobierania próbek dna po osiach w wybranych sektorach. W kilku miejscach natrafiono na głębokości około 60 cm poniżej dna na warstwę runowiskową przepalonego drewna, w spągu której wystąpiła kora drzewna spoczywająca na sporej ilości włóknów oszronowych. Założony wykop sondazowy w strefie peryferyjnej obszaru występowania pali o wymiarach 60 x 60 cm pozwolił na odkrycie runowiska konstrukcji drewnianych, częściowo przepalonych na głębokości około 50-60 cm. Na tym etapie eksploatację przzerwano, dochodząc do głębokości 110 cm poniżej dna, ze względu na znaczne nawarstwienia namuliska i piasku. Stwierdzono konieczność zastosowania w przyszłości sektora niezbędnego przy eksploatacji stanowisk podwodnych. Ponadto pobrano próbki drewna do analizy dendrologicznej w celu określenia gatunku, jak też do analiz C-14; wyniki stanowić mogą jedyną alternatywę udoświadczenia czy też weryfikacji chronologii wobec braku materiału runowiskowego z tegoż stanowiska.

Badania będą kontynuowane.

ŁĘKNO, gm. Wągrowiec
woj. pilskie
Stanowisko 1

Konservator Zabytków Archeologicznych
w File

Badania prowadził mgr Andrzej M. Wyrwa. Finansowali WKZ
w File, UAM w Poznaniu i Maciejka Gminy Wągrowiec. —
Pierwszy sezon badań. Wiosna, osada lokacyjna Łekno
/ X/XII - XI w./.

Stanowisko nr 1 leży na gruntach administracyjnych wsi Łekno. Usytuowane jest na wzniesieniu morenowym po wschodniej stronie jeziora Łekneńskiego. W źródłach historycznych po raz pierwszy wzmiankowane jest jako "de Lecna" w bulli papieża Innocentego II z 7 lipca 1136 roku. Z badań powierzchniowych i wywiadu terenowego wynika jednak, że osadnictwo na wzniesieniu Łekneńskim i w jego okolicy sięga przynajmniej okresu neolitu. Istnieją też ślady osadnictwa z okresu brązu i żelaza.

Celem badań na stanowisku nr 1 było wstępne rozpoznanie stratygrafii zasięgu najwcześniejszego osadnictwa na terenie wsi i ustalenie chronologii kolejnych warstw osadniczych. Wytyczono wykop o wymiarach 2,5 x 5 umożliwiający eksploatację na dużej głębokości. Eksploatację prowadzono warstwami kulturowymi, a w ich ramach warstwami mechanicznymi.

Wykop sondazowy wytyczono na placu Powstańców Wielkopolskich, przy posesji nr 2, na wschód od kościoła parafialnego na skraju wschodniej krawędzi wysoczyzny morenowej, na której położona jest najstarsza część wsi Łekno.

W trakcie eksploatacji wyodrębniono następujące warstwy kulturowe:

1. warstwa I - glina nasypkowa niwelacyjna, czarna ziemia humusowa, żwir.
2. warstwa II - ciemnobrunatny piasek. W stropie warstwy II na głębokości 91,87 wydobyto monetę z 1867 roku /"3 Preigne 1867 Scheide Münze"/awara/; "20 einen Thaler"/rowers/. W spągu warstwy II na gł. 91,31 znaleziono monetę miedzianą króla Jana Kazimierza z 1672 roku.
3. warstwa III - tworzy ją drobnoziarnisty biały piasek rzeczny.
4. warstwa IV - składa się z dwóch części:
IV a - szara ziemia z dużą ilością węgielków drzewnych
IV b - ciemnoszara ziemia z dużą ilością węgielków drzewnych i śladami spróchniałego drewna. Na spągu warstwy IV /IV b/ odsłonięto paleniska z dużą zawartością kości zwierzęcych, dużymi fragmentami węglnych bali drewnianych i fragmentami ceramiki naczyńowej.
5. warstwa V - żółta, silnie zbita glina ze śladami działania otwartego ognia. Stanowi ona najprawdopodobniej poziom niwelacyjny kolejnego poziomu osadniczego XV/XIV w. /9/. W warstwie nie znaleziono żadnych materiałów zabytkowych.

6. warstwa VI - szarobrunatna ziemia o sypkiej konsystencji. Przy północno-zachodnim narożniku wykopu, w stroju warstwy VI zaobserwowano ślady kolejnego paleniska - szarobrunatna ziemia przemieszana z węglkami drzewnymi i soczewkami popiołu. Palenisko otoczona jest soczewkami tłustej, czarnej spalenizny. Wydobyto z niego ceramikę naczyńową i kości zwierzęce. Materiał ceramiczny wstępnie datujemy na XII/XIII wiek.
7. warstwa VII - całoc - drobnoziarnisty piasek koloru szaroczerwonego i glina barwy pomarańczowej. Głina z wtrętami.

Badania sondazowe na stanowisku nr 4 dały możliwość rozpoznania się z jego uwarstwieniami kulturowymi i określenia wstępnej chronologii.

Wg danych z analizy materiałów z sondażu wschodniej części stanowiska możemy datować na okres od XII/XIII do XV w. Zachodnią część wsi w okolicy obecnego kościoła parafialnego może mieć chronologię znacznie wcześniejszą. Wydaje się na to wskazywać m.in. charakter, położenie i rozplanowanie osady, terenowy wywiad archeologiczny przeprowadzony wśród mieszkańców posesji zgrupowanych w tym rejonie /przy nowo budowanych obiektach/ oraz dane historyczne dotyczące miasta, później wsi Lekno.

W trakcie badań, pozyskano znaczną ilość materiałów zabytkowych w postaci licznych fragmentów naczyń glinianych, wielu przedmiotów żelaznych, kości zwierzęcych. Pobrano próbki dendrologiczne, popiołu, geologiczne.

Materiał zabytkowy wraz z dokumentacją znajdują się w Instytucie Historii UAM w Poznaniu. Dokumentacja opisowa, rysunkowa i fotograficzna w WKZ w Pile.

Badania będą kontynuowane.

LEKNO /Tarnowo Pałuckie/, gm. Wągrowiec
woj. pilskie
Stanowiska nr 3 i 4

Konserwator Zabytków Archeologicznych
z Pile

Badanie prowadził mgr Andrzej M. Wyrost. Finansował WKZ w Pile, UAM w Poznaniu i Marszałek Gminy Wągrowiec.
Drugi sezon badań /st. 3/, pierwszy /st. 4/. Klasztor cysterski z okresu XII - XVII w., cmentarzysko szkieletowe /?/ gród wczesnośredniowieczny /X - XI w.?, osada przyrodowa /podgrodzie?/.

Stanowiska nr 3 i 4 w Leknie są nanotowane w literaturze /m.in. por. W. Honsel, Studia i materiały do osadnictwa Wielkopolski wczesnohistorycznej, W-wa 1959, t. III, s. 251-254 mapa s. 250/. Pod względem administracyjno-prawnym stanowiska te położone są na gruntach należących do wsi Tarnowo Pałuckie, gm. Wągrowiec, woj. pilskie, leżą na gruntach Bogdana Witka.

Stanowisko nr 3

W nawiązaniu do badań z 1982 r. kontynuowane prace wykopaliskowe we wschodniej części obiektu sakralnego, badano cmentarzysko szkieletowe oraz warstwy kultury sprzed osadnictwa cysterskiego.

Przed podjęciem prac wykopaliskowych wykonano drugi cykl zdjęć lotniczych nad stanowiskami 3 i 4 oraz całym kompleksem osadniczym w Leknie - stanowiska nr 1, 2, 3, 4. Zdjęcia wykonano przy współpracy Instytutu Geografii Fizycznej UAM w Poznaniu 1 X 1982 /fot. dr. Andrzej Kijowski/ na błonach czarno-białych podczerwonych negatywowych /IR 2424 Aerographia - podczerwieni/ i kolorowych pokrytywowych /UT OSMO-kolor/. Celem ich było dokładne sprecyzowanie lokalizacji i ogólnego planu obiektu sakralnego oraz sytuacji kulturowej wokół niego. Ustalono przybliżone położenie obiektu sakralnego, a następnie w oparciu o te dane wytyczono wykopy. Weryfikacja archeologiczna ostatecznie potwierdziła spostrzeżenia wypływające z analizy zdjęć.

Obiekt sakralny

Wytyczono wykopy archeologiczne we wschodniej i zachodniej części obiektu archeologicznego, w 1983 roku ostatecznie:

- I. Rekonstrukcja planu obiektu sakralnego /budowla sakralna A/
  1. fragmenty fasady kościoła z przyporami